

helper van de 'SD' bij het *Englandspiel*, zich als illegaal werker voordoend, tot Bolle doordrong en daaruit (wij beschreven dat in bijzonderheden in deel 5) vloeiden de arrestaties van de Jonge/Radema en Emmer/Ortt voort.

Men kan uit dit voorbeeld (er zullen er nog meer volgen) afleiden hoe gevaarlijk het was indien geheime agenten, die voor verschillende missies uitgezonden waren, toch met elkaar in aanraking gebracht werden; trouwens, dat werd door *MI-6* en *SOE* die in beginsel steeds gescheiden opereerden, heel wel beseft. Hier had zich evenwel de situatie voorgedaan dat een en dezelfde Nederlandse functionaris (de Bruyne) zowel het Bureau Voorbereiding Terugkeer leidde dat met *SOE*, als de Centrale Inlichtingendienst die met *MI-6* moest samenwerken. Aangezien, los nog van alle animositeit die tussen *SOE* en *MI-6* bestond, die twee geheime diensten zo min mogelijk met elkaar te maken wilden hebben, moest dat wel misgaan. Het ging dan ook mis.

★

Bij de formatie van het tweede kabinet-Gerbrandy (juni-juli '41) was de voorbereiding van de 'terugkeer' aan de minister van marine, Furstner, toevertrouwd. Die 'terugkeer' moest natuurlijk in de eerste plaats in Engeland maar daarnaast, zo meende men, ook in bezet Nederland voorbereid worden. Dijkhoorn had daar met zijn Bureau Bijzondere Aangelegenheden al aandacht aan besteed, maar met zijn aftreden verdween dat bureau en toen de Bruyne, die als kolonel der mariniers uit Indië ontboden was, eind december '41 tot hoofd van het Bureau Voorbereiding Terugkeer benoemd werd, kreeg hij van Furstner niet meer dan een 'portefeuille met een paar vellen' overhandigd, waaronder, zo vertelde de Bruyne later, 'een ontwerp-instructie voor de aanstaande opperbevelhebber bij terugkeer in Nederland'¹ - de bedoeling was dat de staf van de Bruyne's bureau de kern zou vormen van de staf van die opperbevelhebber.

De Bruyne, een capabele beroepsofficier, beschouwde zichzelf als ten enenmale ongeschikt voor zijn taak, voorzover deze in bezet Nederland uitgevoerd moest worden; hij had geen enkele ervaring in het inlichtingenwerk en hield zichzelf ook voor veel te recht-door-zee om leiding te kunnen geven aan activiteiten die goeddeels via sluip- en kruipwegen verricht zouden moeten worden. Enkele malen weigerde hij de hem aangeboden

¹ Getuige M. R. de Bruyne, a.v., p. 445.